

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 14/2 2025 s. 408-419, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**MAKEDONYALI VE KOSOVALI TÜRK YAZARLARIN ATATÜRK'E DAİR
DÜŞÜNCELERİ**

Murat Yusuf ÖNEM*

Tahsin YAPRAK**

Geliş Tarihi: 5 Ocak 2025

Kabul Tarihi: 10 Mart 2025

Öz

Atatürk'ün gerçekleştirdiği reformlar ve ortaya koyduğu yenilikçi fikirler, sadece Türkiye'de değil, aynı zamanda Balkanlar'daki Türk topluluklarında da büyük yankı uyandırmıştır. "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin iç ve dış politikasını şekillendirirken Balkan coğrafyasındaki Türk topluluklarını derinden etkilemiştir. Atatürk'ün ideolojik temelleri, pratik ve uygulanabilir bilimsel yöntemlere dayandığı için, bu ilkelerin sosyalist bir devlet yapısı içinde bulunan Makedonya ve Kosova gibi bölgelerde de benimsenmesi kolaylaşmıştır. Makedonya ve Kosova'daki Türk aydınları, Atatürk'ün ideallerini ve reformlarını yayma konusunda büyük bir çaba göstermiştir. Eserlerinde Atatürk'ün fikirlerini ve inkılaplarını vurgulayıp onun mirasını canlı tutarak bölgedeki Türk topluluklarının çağdaşlaşmasına katkıda bulunmuşlardır. Atatürk'ün eğitim ve kültür alanındaki reformları, Makedonya ve Kosova Türklerinin eğitim seviyelerini ve kültürel bilinçlerini artırmıştır. Beş yüz yıllık Osmanlı hâkimiyetinin ardından imparatorluğun asli unsuru olarak Türkler, Balkan Savaşları'ndan sonra bölgenin anavatanından kopuşuyla öz güvenlerini büyük oranda yitirmişlerdir. Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasıyla birlikte Balkanlar'da Türk olarak kalmak zorlaşmıştır. Kurtuluş Savaşı'nı başlatarak yeni Türk devletini kuran Atatürk, bölgedeki Türkler için yeni bir umut olmuştur. Böylece Atatürk'ün bağımsızlık mücadelesi ve Türklerin modernleşmesi için yaptıkları Kosova ve Makedonya Türkleri açısından daha da anlam kazanmıştır. Türk kimliğinin ve kültürünün bölgede devam etmesinde onun doğrudan ve dolaylı etkisinden bahsetmek mümkündür. Bu çalışmada, özellikle Makedonya ve Kosova'daki Türk aydınlarının Atatürk'e ve onun ideallerine bakış açısı ele alınmaktadır. Türk aydınlarının bütününe yakınının yazdığı, bölgenin en önemli kültür-sanat dergisi olan *Sesler*'in ve diğer kaynakların içerik analizine dayanan çalışmada esas olarak Atatürk hakkında yazılan nesirler üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak anlam ve söyleyiş açısından güçlü olan bazı manzumelere de yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Atatürk, Balkanlar, Makedonya, Kosova.

* Doç. Dr.; Uluslararası Balkan Üniversitesi, myonem@outlook.com.

** Dr. Öğr. Üyesi; Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, tahsinyaprak@hotmail.com.

THOUGHTS OF TURKISH WRITERS FROM MACEDONIA AND KOSOVO ABOUT ATATÜRK

Abstract

Atatürk's reforms and innovative ideas had great repercussions not only in Turkey, but also in the Turkish communities in the Balkans. The principle of "peace at home, peace in the world" both shapes the domestic and foreign policy of the Republic of Turkey and deeply affects the Turkish communities in the Balkan geography. Since Atatürk's ideological foundations were based on practical and applicable scientific methods, these principles were also adopted in regions such as Macedonia and Kosovo, which were within a socialist state structure. Turkish intellectuals in Macedonia and Kosovo made a great effort to spread Atatürk's ideals and reforms. Writers in the region keep Atatürk's legacy alive by emphasizing his ideas and reforms in their works. These intellectuals adopted Atatürk's understanding of the modern and secular state and contributed to the modernization of the Turkish communities in the region. Atatürk's reforms in the field of education and culture increased the educational level and cultural awareness of the Turks of Macedonia and Kosovo. After five hundred years of Ottoman rule, the Turks, as the main element of the empire, lost their self-confidence to a great extent with the separation of the region from the homeland after the Balkan Wars. With the disintegration of the Ottoman Empire, it became difficult to remain a Turk in the Balkans. Atatürk, who established the new Turkish state by starting the War of Independence, became a new hope for the Turks in the region. What Atatürk did for the struggle for independence and the modernization of the Turks is even more meaningful for the Turks of Kosovo and Macedonia. It is possible to talk about his direct and indirect impact on the continuation of Turkish identity and culture in the region. In this study, the perspective of Turkish intellectuals, especially in Macedonia and Kosovo, on Atatürk and his ideals is discussed. The study, which is based on the content analysis of *Sesler*, the most important culture and art magazine of the region, and other sources, written by almost all Turkish intellectuals, will mainly focus on the prose written about Atatürk. However, some verses that are strong in terms of meaning and pronunciation will also be included.

Keywords: Atatürk, Balkans, Macedonia, Kosovo.

Giriş

Tarihî ve kültürel mirası antik çağlara kadar uzanan Makedonya, tarihte Roma ve Bizans İmparatorlukları arasında köprü görevi üstlenen “Via Egnatia” ticaret yolu üzerinde konumlanmıştır. Bu ticaret yolu, ticaretin yanı sıra kültürel ve sanatsal etkileşimi de sağlamıştır. Kosova ise, coğrafi konumu itibarıyla Orta Çağ ve Yeni Çağ boyunca önemli ticaret yollarının kesişim noktasında yer alan stratejik bir merkez olmuştur. Bu bölge, İlkçağlardan itibaren pek çok kavmin istilasına maruz kalmış ve tarihsel süreç içerisinde farklı medeniyetlerin etki alanına girmiştir. Antik kaynaklarda Kosova bölgesi “*Dardania*” adıyla anılmaktadır (Aktepe, 2002, s. 216). Makedonya’nın Osmanlı topraklarına katılması süreci ise 1385’te Selanik’in alınmasıyla başlar, 1392’de Üsküp’ün Timurtaş Paşa tarafından alınmasıyla da sona erer. Osmanlı döneminde Makedonya, Doğu ve Batı arasında önemli bir geçiş noktası olarak varlığını sürdürmüştür. Tarih boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan ve kültürel etkileşimlerin merkezlerinden biri olan bu bölge, Anadolu Türklerinin 14. yüzyılın sonunda Balkanlar’a iskân edilmesiyle Türk kültüründen de izler taşımaya başlamıştır. Özellikle Türklerin inşa ettiği dinî ve sosyal yapılar, kısa sürede bölgede Anadolu şehirlerine benzer bir görünümün oluşmasını sağlamıştır (Barlas, 2010, s. 43).

Yazılı ve sözlü kaynaklar, bugünkü Makedonya topraklarının Atatürk'ün geçmişinde önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Hem tarihî belgelerdeki kayıtlar hem de Atatürk'ün çevresinden gelen tanıklıklar, onun baba tarafından Kocacık Türklerinden olduğunu doğrulamaktadır (Kartal, 2002, s. 47). Kocacık köyü, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin batısında Debre yakınlarında bir yerleşim birimidir. Köyde, Atatürk'ün babası Ali Rıza Efendi'nin dünyaya geldiği ev, müze olarak tanzim edilmiştir. Atatürk'ün Manastır Askerî İdadisinde eğitim almış olması da onun bu bölge ile irtibatının sürmesini sağlar. Şehrin sosyal hayatını tanıması onun kişisel gelişiminde etkilidir. Mustafa Kemal Manastır'a geldiğinde (1896) şehirde yoğun bir askerî faaliyet sürmektedir. Bu durum da onun eğitime ve askerî ortama uyum sağlamasına katkıda bulunmuştur (Kartal, 2002, s. 45).

Balkan Savaşları'ndan sonra bölgenin Osmanlı İmparatorluğu ile irtibatı tamamen kesilir. Cumhuriyet'in ilanına kadar süren savaşlar, sonrasında Türkiye Cumhuriyeti'nin yeniden yapılanma hareketi ile kendi içine dönüşü, Balkanlar'daki katı Sırp Krallığı yönetimi ve II. Dünya Savaşı'ndan dolayı karşılıklı münasebetler çok azalır. Oysaki, Osmanlı döneminde Balkanlar başkentle her zaman sıkı ilişki içinde olmuştur. Askerî, siyasi, ekonomik, sosyal vb. açılardan bölge, önemli bir etki alanına sahip olmuştur. İlişkilerin koptuğu bu süreçten bölgedeki Türkler oldukça olumsuz etkilenir. Osmanlı İmparatorluğu'nun devamı olan Türkiye Cumhuriyeti'ndeki yenileşme hareketleri Makedonya ve Kosova Türklerine ulaşmaz. Bunun en açık örneğini Harf İnkılabı'nda görmek mümkündür. Bölgedeki Türkler ancak Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra 1944'te Latin alfabesini kullanmaya ve o zamana kadar büyük oranda durmuş olan Türkçe eğitim faaliyetlerine başlarlar (Bugariç, 1997, s. 45). Çağdaş Makedonya Türk edebiyatının başlangıcı olarak da kabul edilen bu dönem ve sonrasında kendi topraklarından çıkan, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu lideri Mustafa Kemal Atatürk bir abide şahsiyet olarak bölgede daha da kabul görmüştür. Bu tarihlerde Atatürk hayatta olmasa da anısı her zaman canlı tutulmuştur. Makedonya ve Kosova bölgesindeki aydınlar her fırsatta bölgedeki Türklere Atatürk'ü anlatmışlardır. O dönemden itibaren bölgedeki Türk varlığının ancak Türkiye'deki değişime ayak uydurmakla sürdürülebileceği yaygın bir kanaat olarak belirir. Bu dönüşümün öncüsü Atatürk de Türk olarak var kalmanın ne demek olduğunu özünde yaşayan bölgedeki Türkler için kurtarıcı rolündedir. Kosovalı Türk aydınlarından Nimetullah Hafız'ın (2004) Atatürk hakkındaki düşünceleri de aynı doğrultuda şekillenmiştir.

Bura Türk halkı Ulu Önder Atatürk'ün ortaya çıkmasıyla O'nun yürüttüğü İstiklal Savaşı ile ilgilenmekten uzak kalamamıştır. Türkiye dışında yaşadıkları halde Türk ulusunun gerek Türk İstiklal Savaşı'ndaki başarıları gerekse Ulu Önder Atatürk'le ilgili çeşitli yollarla Türkiye'de yayımlanan kitap, dergi ve gazete getirmek, bu olaylar hakkında bilgi edinmiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Balkan yarımadasında Türk azınlığının kimi şairleri T.C.'nin kuruluşu ve kurucusu Atatürk'ün ilkelerini iyi kavramış, Cumhuriyet bayramlarında, özellikle O'nun ölüm yıldönümleri anmalarında makaleler, şiirler yazıp onun ululuğunu, kahramanlığını ve ona karşı duydukları içten sevgi ve sonsuz saygılarını dile getirmişlerdir. (s. 129)

1. Makedonya ve Kosova Türk Aydınlarının Perspektifinden Atatürk

II. Dünya Savaşı'ndan sonra Kosova ve Makedonya bölgesinde şiir, geçmişten kalan bir alışkanlığın devamı olarak kendini ifade etmenin en önemli araçlarındandır. Ancak bunda sadece geleneğin etkisinden bahsetmek zordur. Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti adından da belli olduğu üzere sosyalist bir devlettir. Kurulduğu dönem itibarıyla da sosyalist hassasiyetler yüksektir. Bölgedeki yazın faaliyetlerinde sosyalizm propagandası açıkça

gözlenebilir. Şiirin, tabiatı itibarıyla kapalı bir anlam içermesi onu ideolojik denetimin hissedildiği ortamlarda kullanışlı hâle getirir. Ancak bölgede yazılan şiirlerde tam bir kapalı anlamdan söz etmek de mümkün değildir. Şiirlerde anlam büyük oranda açıktır. Mısralar genellikle devrik yapıları cümlelerden oluşan nesir parçalarıdır. Anlamın soyutlaştığı, dilin üst bir kullanıma ulaştığı örnekler azdır. Bütün bunlara rağmen şiirler yazarlarının bölgede kendilerini ifade etmelerine imkân sağlarlar. Bu çalışmada ise esas olarak Atatürk hakkında yazılan nesirler üzerine yoğunlaşılacaktır. Bunda nesir türündeki metinlerin, Atatürk hakkındaki görüşleri daha belirgin ve daha tutarlı şekilde ele almasının etkisi vardır. Ancak anlam ve söyleyiş açısından güçlü olan bazı manzumelere de yer verilecektir.

1.1. Mustafa Karahasan: Mustafa Karahasan, çağdaş Makedonya Türk edebiyatının birinci kuşağı içinde yer alan en önemli yazarlardan biridir. Tiyatro ve hikâye türündeki ilk eserler onun kaleminden çıkmıştır. Araştırmacı yönü de güçlü olan Karahasan'ın, Kosova ve Makedonya bölgesinde Atatürk hakkında en çok yazan aydın olduğu söylenebilir. Tito'nun kendisine has sosyalist anlayışına gönülden bağlı olan yazar, Türk milletinin bir ferdi olarak Atatürk'ü anlamak ve anlatmak konusunda büyük bir sorumluluk taşır. Yugoslav basınında Atatürk'ün ölümünden sonra çıkan yazıları değerlendirdiği çalışmasında Atatürk hakkında sadece olumlu düşüncelerle karşılaşmaktan büyük mutluluk duyar. Karahasan da Atatürk'e dair aynı düşünceleri paylaşmaktadır.

Yugoslavya'da çıkan elliye yakın gazetenin tümünde Atatürk konusunu inceleyen Karahasan (1991), Politika, Pravda ve Vreme gazetelerinden çıkardığı sonuçları maddeler hâlinde özetler.

Politika'nın en esaslı yorumu şudur: Bir, Mustafa Kemal Atatürk bir dehadır. İki, Mustafa Kemal Atatürk demokrat bir kişidir. Üç, Mustafa Kemal Atatürk, dünya devlet adamlarının arasında bin sene içerisinde bir defa doğan devlet adamıdır. Dört, Mustafa Kemal Atatürk milliyetperverdir, dünyanın tüm milletlerini candan sever ve sayar ve her milletin huzurunu ister ve bu yolda barış severdir. (s. 6)

Pravda gazetesine gelince... Bir, Mustafa Kemal Atatürk, layıkıyla büyük Türk milletinin atası olmuştur. İki, İsmet İnönü, Mustafa Kemal Atatürk'ün esaslı siyaseti yolundan gidip Atatürk'ün ideolojisini sürdürmüştür. Üç, Mustafa Kemal Atatürk'ün ölüm merasimine sonsuz Türk yığınları ve dünyanın bütün devlet ve siyasal temsilcileri iştirak etmiştir. Dört, Mustafa Kemal Atatürk'ün hayat ve çalışması Türkiye'nin kurtuluş ve yeniden doğuşuyla bağlıdır. Beş, Mustafa Kemal Atatürk'ün millî savaşı ve bu savaşta başarıları, Türk milletinde, onun kalbinde ve ruhunda ebediyen yaşayacak bir simgedir. (s. 7)

Vreme gazetesi için de benzer bir özet veren Karahasan, Atatürk'le ilgili olarak belgelediği bu durumun tüm dünya Türkleri için bir şeref olduğunu vurgular.

1.2. İlhami Emin: Bölgenin önemli yazar ve şairi olan İlhami Emin'in Atatürk hakkında ilk şiiri yazdığı kaydedilir.¹ 22-23 Haziran 2008'de Samsun'da düzenlenen Birinci Uluslararası Samsun Şiir Günleri'nde Makedonya'yı temsilen okuduğu şiirde İlhami Emin'in manzum bir hikâye olarak yazdığı diyalogda bölgenin şiirinden farklı bir söyleyişe ve hayale ulaştığı görülür. *Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'da Hayalet ile Hesaplaşması*'nda Millî Mücadeleyi ve Atatürk'ü bir bütünlük içinde işlerken kurduğu manzum yapı dikkate değerdir.

¹ "Eski Yugoslavya Türklerinden Atatürk'e dair ilk şiir yazan ve 1964'te Varlık dergisinde "Kan" takma adıyla yayımlayan İlhami Emin'dir" (Yenisoy, 2011).

Mustafa Kemal Paşa
 Samsun'a ayak bastı
 Derken korkunç bir hayalet
 Yolunu kesti
 Hayalet:
 Sen parmak çocuk misali bir Davut
 Ben devler padişahı güçlü Calût
 Sana derim geldiğin yere dön
 İstemez isen hayatına vereyim son
 Mustafa Kemal Paşa:

Aslan yürekli nice küçük ordular
 En güçlü orduları dahi yere serdiler
 Kalbimde tüm ulusumun acısı yatar
 İken haklı oluşumu er geç dünya anlar. (Emin, 2008)

İlhami Emin, *Türkiye Kültüründe Atatürk Düşüncesi* isimli makalesiyle kendi zihnindeki Atatürk algısını da ortaya koyar. Emin, Atatürk'ü daha çok düşünce boyutuyla ele alır, ona karşı duygusal bir yaklaşımdan uzak durur. Gençlik yıllarından itibaren Atatürk'ün kitaplığı onun ilgi alanındadır. 1976'da Tito'nun çevirmeni olarak Ankara'ya geldiğinde ve 1981'de Anıtkabir'i ziyaretinde de Atatürk'ün kütüphanesini merak etmiştir. Atatürk hakkında ciddi okumalar yaptığı anlaşılan Emin, onun edebiyat, müzik, tiyatro gibi sanat dalları ve kültür ile ne derece ilgilendiğini ondan aktardığı anı ve sözlerle ortaya koyar. Tito'ya olan bağlılığını da bildiğimiz İlhami Emin, Tito'yu Atatürk'e benzeterek onunla özdeşleştirir. Tito'nun kendisine özgü cumhuriyetçi sosyalizminin sanat ve kültür açısından Atatürk ile benzer bir anlayışta olduğunu ileri sürer (Emin, 1981, s. 106).

Çağdaş Makedonya Türk edebiyatının ilk romanı olan *Yürüyen Duvar*, İlhami Emin'in eseridir. Romanında dikkat çeken en önemli özellik, roman boyunca hiçbir imla ve noktalama kuralına uyulmamasıdır. *Yürüyen Duvar*'da yalnızca Allah, Muhammed ve Atatürk özel isimlerinin büyük harfle yazıldığı görülmektedir. Bu isimler dışında herhangi bir noktalama ve imla kuralına rastlanmaz. İlhami Emin'in bu özel isimleri büyük harfle yazmasının, inancından ve dünya görüşünden kaynaklanan derin saygı ve sevgi nedeniyle olduğu açıktır (Önem, 2022, s. 348). *Yürüyen Duvar*'da diğer husus, Melamilik ve Atatürk arasında kurulan bağdır. Melamilik'in şeyhi Muhamed Nûrî'l Arabî, 1852'de Prizren'den ayrılarak Manastır'a gider ve burada Manastır Askerî İdadisi'nde öğrencilere ders verir. Aynı zamanda okulun öğretmenlerine de Melamilik'i telkin ederek onları müridi yapar. Romana göre, bu öğretmenler Melamilik'i öğrencilere aktararak bir okul kültürü oluşturmuşlardır. Mustafa Kemal'in bu kültür üzerine yetişmiş olması nedeniyle, cumhuriyetin ilanından önce ve sonra yaptığı bazı uygulamaların Melamilikten ilham alındığı ileri sürülür (Önem, 2022, s. 353).

1.3. Fahri Kaya: 1930, Kumanova doğumlu olan Fahri Kaya, gerek eğitim gerekse yayın faaliyetleriyle Türk dili ve edebiyatı açısından bölgenin önemli yazarlarından (Demirez, 2023, s. 109). Yaşı itibarıyla Atatürk'ün etkisi yazılarında hissedilir. Fahri Kaya, Atatürk'ü Türkçe eserlerde olduğu kadar Makedonca ve Sırpça eserlerde de takip etmeyi görev edinmiştir. *Atatürk'ün Manastır Yılları ya da Manastırlıların Anılarında Atatürk* isimli uzun yazısında onun Atatürk'e dair duygu ve düşüncelerini şekillendiren bir bibliyografya ile karşılaşılr. Evliya Çelebi'den başlayarak anlattığı Manastır'ı Atatürk'ün Askerî İdadideki

gençlik yıllarına kadar getirir. Manastır'daki eğitim sürecinin Atatürk'ü zihinsel ve duygusal açıdan nasıl şekillendirdiğine değinir.

Fahri Kaya'ya göre, Mustafa Kemal Atatürk'ün milletinin geleceğini düşünmesi ve bunun için çaba harcaması, o dönemin şartları göz önüne alındığında son derece doğal bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Manastır ve Selanik'te geçirdiği yılların, onun ileride gerçekleştireceği modern ve uygar reformlar üzerindeki etkisi büyüktür. Bu reformların, eğitimi çağdaş bir seviyeye taşıma ve ülkenin genel modernleşme sürecine katkıda bulunma amacı taşıdığı anlaşılmaktadır. Mustafa Kemal, gençliğinde Selanik ve Manastır'daki ecnebi okullarında verilen eğitimin Osmanlı okullarıyla karşılaştırma fırsatı bulmuştur. Yabancı okullardaki gelişmiş eğitim sistemi, onun ilerideki eğitim reformları için ilham kaynağı olmuştur. Bu deneyimler, onu eğitim alanında köklü değişiklikler yapmaya yönlendirmiştir. Atatürk'ün 1925 yılında tarikatları yasaklaması ve tekkeleri kapatması ile ilgili ilk düşüncelerinin, Manastır'daki tren istasyonunda cepheye giden askerleri ve onları uğurlamaya gelen insanları izlerken oluştuğunu belirten Fahri Kaya, onun eğitimde modernleştirme çabasının altında halkı eğitmeden kalkınmanın ve Batılı ülkelerle yarışmanın mümkün olmayacağı kanaati olduğunu ifade eder (Kaya, 1988, s. 12-13).

Fahri Kaya, 1928 yılında başöğretmen olarak İstanbul'da Sarayburnu'nda yeni Türk harflerinin benimsenmesi sürecinde, Mustafa Kemal'in Manastır ve Selanik yıllarını anımsatır. Gençliği Yunan, Latin ve Kiril alfabelerinin kullanıldığı bir bölgede geçen Atatürk için Latin harfleri, bir "gavur icadı" değil, halkın daha hızlı okuryazar olmasını sağlayacak pratik bir çözüm olarak görülür. Bu nedenle, Latin alfabesine geçiş, onun gözünde modernleşme sürecinin önemli bir parçasıdır. Mustafa Kemal, aynı zamanda şapka ve giyim reformlarına da öncülük etmiştir. Avrupa'da doğmuş bir genç gibi yetişmesi ve Osmanlı Devleti'nin "Alafranga" bölgelerinden birinde büyümesi, onun bu tür reformları yapmasında etkili olmuştur. Avrupa'nın modern yaşam tarzını benimsemesi, onu halkına da bu yaşam tarzını kazandırma yolunda motive etmiştir (Kaya, 1988).

Özetle, Fahri Kaya'ya göre Mustafa Kemal Atatürk'ün gerçekleştirdiği reformlar, onun gençlik döneminde aldığı eğitim ve yaşadığı deneyimlerin bir sonucudur. Selanik ve Manastır'da aldığı modern eğitim, onu eğitimi çağdaşlaştırma ve ülkeyi modernleştirme yolunda cesur adımlar atmaya yönlendirmiştir. Halkın eğitim eksikliğinin neden olduğu sorunları gözlemlemesi, onun reformist düşüncelerini pekiştirmiş ve eğitimde köklü değişiklikler yapma arzusunu artırmıştır. Bu çabaları, onu ülkesinin geleceği için büyük bir lider yapmıştır. "Aslında Mustafa Kemal Rumeli Türklerinden bir Türktür. Türk milletini yok olmaktan kurtaran büyük bir vatanseverdir. Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran başarılı bir önderdir. Türklerin atasıdır. Ondan sonra Türk milletine Atatürkçülük kaldı" (Kaya, 1988, s. 27).

1. 4. Avni Engüllü: Engüllü, *Yugoslavya Türk Halk Şiirinde Atatürk Konusuna Bir Bakış* (1988), *Makedon Türk Şiirinde Atatürk Konusunda Örneklemelerle Genel Bir Bakış* (1996) isimli yazılarıyla Atatürk temasının şiirde nasıl işlendiğini konu edinir. Yugoslavya döneminde Atatürk teması şiirlerde oldukça sık yer almaktadır. Engüllü, bunun süregelen bir durum olacağını ve bitmeyeceğini ileri sürer.

İkinci Dünya Savaşı'ndan önceki krallık Yugoslavya'sında Türkçe eğitim sadece bazı yerlerde ve dört yıl için devam ettiğini, bunun dışında din derslerinin Türkçe olduğunu belirten Engüllü, Krallığın Türkleri tanımadığını belirtir. Onların anavatanla ilişkilerini bütünüyle

kısıtlamak için Latin alfabesine geçilmesine de engel olduğunu hatırlatır. Buna rağmen Atatürk teması halk şiirinde yaşatılmaktadır. Engüllü bu durumu şu cümlesiyle açıklamaktadır: “Halkımız Türkiye’nin kurtarıcısının dünyada, özellikle Balkanlar’da toplumsal yaşamaya yeni bir soluk getireceğine inanıyordu.” (Engüllü, 1996, s. 56)

Anadolu mert yeridir
Kemal Paşa rehberidir
Ordumuzda nam kazandı
Çünkü anın her yeridir. (Engüllü, 1996, s. 56)

Engüllü, bu tarz şiirlerin kaydedilmesi ve basın organlarında yer alması engellendiğinden aktarımının mümkün olmadığını vurgular. Krallık Yugoslavya’sının baskılarına rağmen Atatürk temasının Sırp ve Hırvat dillerinde de görüldüğünü belirtir. Bunun sebebi olarak da bazı özgürlükçü grupların Atatürk’ün başarısını örnek almalarını gösterir.

Engüllü, Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra Atatürk temasının halk şiirinde bu denli yer almasını ise iki ülke halkının kurtuluş savaşı vermiş olmasına bağlar. Bu noktada daha önce de sözünü ettiğimiz Atatürk ve Tito özdeşleşmesi karşımıza çıkmaktadır.

1.5. İskender Muzbeg: İskender Muzbeg, Atatürk’e ve onun ilke ve inkılaplarına gönülden inanan bir portre çizer. Ona göre Atatürk geleceği herkesten önce gören, eserleriyle öldükten sonra da yaşayacak büyük bir insandır. Muzbeg de Atatürk’ten bahsederken onu, Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti’nin kurucusu Tito ile özdeşleştirir. İki liderin de bağımsızlık için kurtuluş mücadelesi vermiş ve kendi halklarının yanı sıra tüm halklar için barış istemiş olmaları, onların birer “dünya insanı” olmalarını sağlar.

Yeni Türkiye’nin Kurucusu Atatürk isimli yazısında, Belgrat’ta bir sahaftan aldığı, Atatürk’ten bahseden Hırvatça bir kitaba değinir. Yazının başlığı bu kitabın isminin (Kemal Atatürk Tvorac Nove Turske) Türkçe çevirisidir. Dr. Zoran Sv. Tomic tarafından yazılan eser 1939’da yayımlanmıştır. Muzbeg, Atatürk hakkındaki düşüncelerinin ülkesindeki bir Hırvat tarafından onaylanmasından büyük mutluluk duymaktadır. Kitapta Muzbeg’i en etkileyen ifade “Türkiye Atatürk’ün izinde geleceğe huzurla bakabilir.” (Muzbeg, 1988, s. 56) cümlesidir. Yugoslavya’nın atası olarak nitelediği Tito’nun Atatürk hakkında söylediklerinden de alıntı yaparak iki ülkenin sağlıklı ilişkiler geliştirmesindeki yerindeliğine vurgu yapar: “Türkiye’nin Atatürk devriminden bu yana, özellikle bu dönemde ileriye doğru koca bir adım attığını büyük bir memnuniyetle saptayabildim.” (Muzbeg, 1988, s. 56)

1.6. Vefki Hasan: UNESCO, 1981’i Atatürk’ün doğumunun yüzüncü yılı olmasından dolayı Atatürk Yılı ilan eder. Vefki Hasan bu vesileyle Atatürk’ün devrimciliğine ve ideolojisine dair bir yazı kaleme alır. Devrimleri gerçekleştirirken Atatürk’ün bir ideolojiyle hareket etmediğine dair bazı iddiaları çürütmek ister. Hasan’a göre; Atatürk’ün devrimleriyle gelen esaslı değişikliklerin bir amacı vardır. Bu da uzun yıllardır geri kalmış bir toplumun bilinçlenerek kendisini yeniden inşa etmesidir. Devrimlerdeki keskinlik kimileri tarafından Atatürk’ün bir diktatör olarak nitelenmesine sebep olmaktadır. Ancak Türkiye’nin ilerleyen yıllarında bunun bir yanılsama olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü ülkenin hukuk konusunda gösterdiği gelişme bir diktatörlükten bahsedilemeyeceğini göstermektedir. Bu konuda Fahri Kaya’nın bir sözüne atıfta bulunarak bir daha diktatörlük olmasın diye diktatörlük yapıldığını söyler. Atatürk’ün nihai hedefinin ülkeyi Batı standartlarına getirmek olduğunu vurgulayan

Vefki Hasan, onun ekonomik bağımsızlık için verdiği mücadelenin yerindeliğini vurgular. Çok partili döneme geçildikten sonra Atatürk ilkelerinden uzaklaşılması bir ideoloji olarak Atatürkçülüğün başarısız olduğu söylemini doğurur. Hasan'a göre bunu muhalifler kasten ileri sürmektedirler. Çünkü 1980'den sonra oluşan durum Atatürk ilkelerine bağlı kalmanın gerekliliğini göstermektedir. Devrimlerdeki sürengenlik olmadan amaca ulaşmak da mümkün olmayacaktır. Dil Devrimi bunun en güzel örneğidir. Atatürk'ün ölümünden sonra da devrimin gereğince davranılması Türkçenin yeniden kendi dinamikleri içinde var olan bir dil hâline dönüşmesini sağlamıştır.

Atatürk devrimlerinin bir sonucu olarak yepyeni bir devlet düzeni, hukuk sistemi, lâik bir cumhuriyet, belirli bir ideolojiden kaynaklanan devlet-ulusal devlet mekanizması kurulup tüm çağdaş ve gene o zamanki Türkiye'nin koşul ile olanaklarına uygun devlet kuruluşları kurulmadı mı? Kuruldu. Kurulmasına kuruldu ama ondan sonraki toplumsal gelişme akınlarına ayak uyduracak kadar tüm bu kuruluşlar geliştirilmedi. (Hasan, 1981, s. 93)

Vefki Hasan'a göre; Atatürk, Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda Osmanlı İmparatorluğu'nun teokratik düzenine son vererek çağdaş bir toplumsal düzenin kurulması için büyük çaba sarf etmiştir. Atatürk, bu süreçte, geçmişin kalıntılarına rağmen, ileri görüşlü bir düşünce ve bilimsel bir dizge ile hareket etmiştir. Hasan, Atatürk'ün bu tutumunu “bir düşünceye, bir görüşe, uzgörürlüğe iyedir” (Hasan, 1981, s. 93) ifadesiyle özetler. Atatürk, Osmanlı döneminin geleneksel ve dini temelli yapısını geride bırakırken, modern ve laik bir devletin temellerini atarak toplumun çağdaşlaşmasını sağlamıştır. Vefki Hasan, Atatürk'ün ideolojik temellerini oluştururken, dönemin koşulları ve bilinçlenme süreciyle uyumlu bir öğretiden yararlandığını belirtir. Bu süreçte, Atatürk, toplumun ilerlemesi için gerekli olan bilimsel ve akılcı ilkeleri benimsemiş ve bu ilkeler doğrultusunda hareket etmiştir. Atatürk'ün ideolojik temelleri, salt bir düşünce sisteminden ziyade, pratik ve uygulanabilir bilimsel yöntemlere dayanır. Hasan'ın da belirttiği gibi, her bilimsel öğreti ve ideoloji aşama aşama gelişir ve bu gelişim sürecinde önceki düşünce sistemlerinin kalıntıları bulunur. Atatürk, bu kalıntıları göz ardı etmeden, yeni bir toplumsal düzenin temel öğelerini geliştirmiş ve bunları uyumlu bir biçimde topluma yerleştirmiştir (Hasan, 1981, s. 93).

1.7. Yusuf Hamza: *Atatürk ve Makedonya Türklüğü* isimli bir kitabı da bulunan 1945 Raptište doğumlu Yusuf Hamza, bölgenin yetiştirdiği önemli akademisyenlerdendir. Atatürk ile ilgili yazılarına da rastladığımız Hamza, tarihî bir perspektife sahiptir. Bölgede düzenlenen Atatürk konferanslarının düzenlenmesine başkanlık eder. Ona göre, Mustafa Kemal Atatürk, Türk tarihinin en önemli figürlerinden biridir. Onun liderliği, Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerini atan ve modern Türk devletini inşa eden bir süreçte hayati rol oynamıştır. Atatürk'ün din, kültür, eğitim ve uluslararası ilişkiler konusundaki düşünceleri ve icraatları, sadece Türkiye için değil, dünya çapında da büyük bir etkiye sahip olmuştur. Yusuf Hamza, Atatürk'e dair bazı hususlara ondan yaptığı alıntılarla açıklık getirir.

Hamza'ya göre; Atatürk'ün İslam dini hakkındaki görüşleri, bazılarının iddia ettiği gibi reddedici değil, aksine yapıcı ve reformist bir yaklaşımı temsil eder. O, “Türk milleti daha dindar olmalıdır... Dinime, bizzat gerçeğe nasıl inanıyorsam, öyle inanıyorum” diyerek, İslam dininin akla, bilime ve mantığa uygun olduğunu vurgulamıştır. Atatürk, dinin çalışkanlık ve bilimsellik ile bağdaştırılması gerektiğini savunur ve İslam'ın bir birlik ve bütünlük dini olduğunu belirtir. Bu bağlamda, İslam dinini, medeniyetin ve bilimin ışığında yorumlamış ve Türk milletine bu doğrultuda rehberlik etmiştir. Atatürk'ün kurduğu Türk devletinin temel

esaslarında hiçbir yabancı ideolojinin etkisi yoktur. O, özellikle masonluk, ateizm, komünizm ve Bolşevikliğe karşı net bir duruş sergilemiştir. “Türk aleminin en büyük düşmanı komünistliktir. Ondan ötürü, görüldüğü yerde ezilmelidir” diyerek, bu ideolojilere karşı mücadelesini açıkça ifade etmiştir. Atatürk'ün Türk milliyetçiliği ve Türk kültürü konusundaki vurgusu, millî kültürümüzün temel unsurlarından biri olan İslam dini ile uyumlu bir şekilde şekillenmiştir. Atatürk'ün en önemli reformlarından biri, eğitim alanında gerçekleştirdiği değişikliklerdir. Arap alfabesi yerine Latin alfabesinin kabul edilmesi, Türkiye'nin modernleşme sürecinde önemli bir adım olmuştur. Bu reform, sadece Türkiye'de değil, Makedonya Türkleri arasında da büyük yankılar uyandırmıştır. Atatürk, modern eğitim kurumlarının, araştırma ve bilim merkezlerinin kurulmasına öncülük etmiş, modern Türk sanayisinin, ulaşımının ve ziraatının temellerini atmıştır. Bu reformlar, Türkiye'yi çağdaş dünya ile uyumlu hâle getirmiştir. Atatürk, Türk Dil İnkılabı ile millî bilincin ve dilin önemine vurgu yapmıştır. "Millî şuurun ayakta kalabilmesi ve uyanık bulunması için dil ve tarih uğrunda çalışmalıyız." diyerek, Türk dilinin millî duygu ile bağlanması gerektiğini savunmuştur. Türk dili, Türk milletin kalbi ve zihni olarak değerlendirilmiş, millî benliğini bulamayan milletlerin başka milletlere yem olacağı uyarısında bulunmuştur. Atatürk'ün bu düşünceleri, Türk milletine yeni nitelik ve değerler kazandırmış, onu yükseltmiş ve yüceltmıştır. Atatürk'ün "yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesi, onun barışçıl iç ve dış politika anlayışının temelini oluşturur. Türkiye'nin bütün medeni milletlerin dostu olduğunu vurgulayan Atatürk, komşu devletlerle iyi ilişkiler kurmuş ve Balkan Paketi'nin kurulmasında önemli bir rol oynamıştır. Türk milleti, Atatürk'ün önderliğinde dünyada ilk istiklal savaşını vererek, hürriyetten ve bağımsızlıktan yoksun olan milletlere örnek olmuştur. Atatürk, bu yönüyle dünya için bir umut olmuş, hizmetleri ile insanlığı zenginleştirmiştir (Hamza, 1991; 1996).

Sonuç olarak; Yusuf Hamza, Atatürk'ün eserlerinin Türk milletin ayrılmaz bir parçası olan Makedonya Türklerinin kalplerinde de bir meşale gibi parladığını ifade eder. Onun fikirlerine, yaptığı inkılaplara ve koyduğu ilkelere sadık kalarak, mirasını yaşatmaya devam edeceklerini belirtir.

1.8. Hasan Mercan: Hasan Mercan, Kosova ve Makedonya bölgesinin önemli yazarlarından biridir. 1958'de Priştine Televizyonu için Türkiye şehirlerini konu alan bir programın hazırlanmasında görev alır. Ankara'ya geldiklerinde Anıtkabir'e de yer verirler. Anıtkabir'den çok etkilenen Mercan, bu etki altında şiirler yazar. Bu şiirlerde, İstiklal Kulesi, Hürriyet Kulesi, Zafer Kulesi, Mehmetçik Kulesi, Müdafaa-i Hukuk Kulesi, Misak-ı Milli Kulesi, 23 Nisan Kulesi, Cumhuriyet Kulesi, Barış Kulesi ve İnkılap Kulesi yazarla konuşmaktadır. Kulelerin her biri ile konuşan yazar zaman zaman Atatürk'e de göndermede bulunur. Mehmetçik Kulesi'ne yazdığı böyle bir şiirdir.

“-adım Ali
pehlivanım
un eylerim yeli

adım Veli
aşığım
var eylerim dil'i

adım Mehmet
varlığım

Sana emanet” (Mercan, 1981, s. 116)

Ayrıca Hasan Mercan’ın, *Ata dedik Türk dedik... Balkan Türkleri’nin Gözüyle ATATÜRK* isimli antolojik bir çalışması da vardır. Bu çalışmada Makedonya ve Kosova’da yaşayan ilkokul çağındaki çocukların şiirlerinin yanı sıra; Atatürk’le ilgili yazılmış destan ve şiir türündeki eserlere ve Kosova ve Makedonya’da düzenlenmiş kongrelerde sunulan bildirimlere de yer verilmiştir.

2. Sonuç

Atatürk’ün “yurtta sulh, cihanda sulh” ilkesi, Türkiye Cumhuriyeti’nin hem iç hem de dış politikasını şekillendiren temel prensip olmuştur. Balkan coğrafyasında bu ilkenin somut yansımaları, Atatürk’ün liderlik vasfı ve barışçıl tutumuyla birlikte değerlendirilmelidir. Özellikle Makedonya ve Kosova gibi bölgelerde, Atatürk’ün reformları ve yenilikçi fikirleri, yerel halk üzerinde derin ve kalıcı etkiler bırakmıştır.

Atatürk’ün önderliğinde gerçekleştirilen reformlar, Osmanlı İmparatorluğu’nun geleneksel yapısından uzaklaşarak modern bir devlet yapısına geçişi sağlamıştır. Bu süreçte, bilimsel ve akılcı ilkelerin benimsenmesi, toplumun çağdaşlaşmasında kritik rol oynamıştır. Atatürk’ün ideolojik temelleri, pratik ve uygulanabilir bilimsel yöntemlere dayandığı için, bu ilkeler sosyalist bir yapı içinde olan Makedonya ve Kosova gibi bölgelerde de yankı bulmuş ve benimsenmiştir.

Balkan coğrafyasındaki Türk aydınlar, Atatürk’ün ideallerini ve reformlarını yayma konusunda büyük bir çaba göstermiştir. Bölgedeki yazarlar, eserlerinde Atatürk’ün fikirlerini ve inkılaplarını vurgulayarak onun mirasını canlı tutmuşlardır. Bu aydınlar, Atatürk’ün modern ve laik devlet anlayışını benimseyerek, bölgedeki Türk topluluklarının çağdaşlaşmasına katkıda bulunmuşlardır. Atatürk’ün eğitim ve kültür alanındaki reformları, Makedonya ve Kosova Türklerinin eğitim seviyelerini ve kültürel bilinçlerini artırmıştır.

Atatürk’ün Balkan coğrafyasındaki etkisi, onun barışçıl politikaları, modernleşme çabaları ve toplumsal reformlarıyla yakından ilişkilidir. Atatürk’ün mirası, yalnızca Türkiye Cumhuriyeti ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda Balkanlardaki Türk topluluklarının da kültürel ve sosyal yapılarında önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu bölgelerdeki Türk aydınlar, Atatürk’ün ilkelerini ve yenilikçi fikirlerini benimseyerek, bölgedeki Türk kimliğinin ve kültürünün korunmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunmuşlardır.

Kaynaklar

- Aktepe, M. M. (2002). Kosova. *İslam Ansiklopedisi* (26). s. 216-219. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Barlas, Z. (2010). Atatürk ve Makedonya. *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, (12), 43-49.
- Bugariç, R. M. (1997). Dil Devrimi’nin bizdeki etkisi. *Sesler*, (314-315), 45-51.
- Demirez, A. (2023). 20.yüzyıl başlarında Balkanlar’da Türkçe ve Fahri Kaya. S. Üst Erdem ve S. Mürteza (ed.), *Balkan Türk Edebiyatı* içinde (s. 106-119), Balkan Üniversitesi Yayınları.
- Emin, İ. (1981). Türkiye kültüründe Atatürk düşüncesi. *Sesler*, (160), 105-113.

- Emin, İ. (2008). Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'da hayalet ile hesaplaşması. <https://ilhamiemin.wordpress.com>
- Engüllü A. (1988). Yugoslavya Türk halk şiirinde Atatürk konusuna bir bakış. *Sesler*, (230), 28-41.
- Engüllü, A. (1996). Makedon Türk şiirinde Atatürk konusunda örneklemelerle genel bir bakış. *Sesler*, (303), 57-64.
- Hafız, N. (2004) Balkan Türk şiirinde Atatürk. *Bal-Tam Türklük Bilgisi 1*. https://turkoloji.cu.edu.tr/ATATÜRK/arastirmalar/nimetulla_hafiz_balkan_siirinde_Ataturk.pdf.
- Hamza, Y. (1991). Mustafa Kemal Atatürk. *Sesler*, (254-255), 13-17.
- Hamza, Y. (1996). Mustafa Kemal Atatürk'ün 115. doğum yıldönümünü kutlarken. *Sesler*, (306-307), 15-20.
- Hasan, V. (1981). Atatürk'ün devrimciliği ve ideolojisi. *Sesler*. (160), 91-100.
- Karahasan, M. (1991). Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümü dolayısıyla Yugoslavya basınının eseri ve kişiliği üzerine değerlendirmeleri. *Sesler*, (256-257), 5-7.
- Kartal, N. (2002). *Atatürk ve Kocacık Türkleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kaya, F. (1988). Atatürk'ün Manastır yılları ya da Manastırlıların anılarında Atatürk. *Sesler*, 12-27.
- Mercan, H. (1981). Türkiye kültüründe Atatürk düşüncesi. *Sesler*, (160), 114-121.
- Muzbeg, İ. (1988). Yeni Türkiye'nin kurucusu Kemal Atatürk. *Sesler*, (230), 55-57.
- Önem, M. Y. (2022). İlhami Emin'in *Yürüyen Duvar*'ında Yörüklerin yaşam biçimi olarak Melamilik ve Bektaşilik. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (102), 343-359.
- Yenisoy, H. S. (04 Kasım 2011). Balkan Türkleri Edebiyatında Atatürk Şiirleri. Kırcaali Haber. <https://kircaalihaber.com/yorum/balkan-turkleri-edebiyatinda-Ataturk-siirleri>.

Extended Abstract

Over time, words are transformed into concepts with general qualities related to a series of phenomena, entities or objects with common characteristics through a faculty that exists in the mind. It makes this transformation by going through the processes of realisation, generalisation, distinction, induction, definition and deduction of everything concrete and abstract. While concepts are separated and grouped according to their different characteristics, they form a horizontal and vertical field within themselves. These areas are met with the term conceptual field in linguistics. The conceptual field includes all the words in the vocabulary of a language, the new meanings that these words have acquired over time, and all the collocations they form together. Jost Trier developed this theory in 1931 by making use of the researches of linguists such as Saussure, R. M. Meyer and Walter Porzig on concept and conceptualisation. He analysed 1200 words belonging to the concepts of fiefdom and universality in the lexical field on the value of language in relation to the meaning dimension. Trier stated that he did not consider the words that people expressed during communication from a single aspect, but that each word he mentioned also evokes distant or close words in the mind. He stated that these associations of words constitute a kinship of concepts and that they constitute an organised whole, a tissue among themselves and within the pronounced word field or language sign. Trier also stated that words with a common conceptual field have a tight bond between each other and form the word area, word group, word cover like a mosaic.

Conceptual fields, which are in close relationship with semantics, reflect the characteristics of the culture of the language and express the world view of the society using that language by forming a linguistic field. While the conceptual fields in a literary text give information about the content of a fictional text in a special sense, they also give clues about the socio-cultural life of a nation in general. The fact that Turks have been interacting with different cultures and beliefs in different geographies for centuries has enabled Turkish to have a very rich treasure in terms of concepts and vocabulary. From the Orkhon Inscriptions, which are the first written documents, to the present day, the vocabulary of the Turkish language has come to the present day by changing and developing. Geographical, religious and cultural changes have deeply affected the concepts in Turkish language and shaped its vocabulary. Especially after the acceptance of Islam, the greatest reflection of religious, social and cultural changes has been on the Turkish language, and the words and concepts used in Turkish have shown a great change. After the acceptance of Islam, many Arabic and Persian concepts belonging to Islam entered Turkish in the works written and translated after the acceptance of Islam. The Turkish nation, which assimilated the words belonging to this concept world, then started to apply them to its life. This change was observed in the works written for a better understanding of Islam in the Old Anatolian Turkish Period.

In this study, the work *Kitâb-ı Güzîde*, which was transferred from Arabic to Turkish in the Old Anatolian Turkish Period, was analysed in terms of conceptual fields in lexicology. It is tried to reveal how the conceptual fields contribute to the processing of the subject and theme. In addition, the words in *Kitâb-ı Güzîde*, which is a work of translation, were separated according to their origins and frequency of use, and the state of the vocabulary of the work written in the 14th century was revealed. The noun-derived words in the work were grouped according to the conceptual fields formed by synonyms/near synonyms, conceptual fields formed by words derived from the same root, conceptual fields formed by words belonging to the same field of knowledge, conceptual fields formed by common semantic units and conceptual fields formed by associative relations.

In conclusion, *Kitâb-ı Güzîde*, one of the works written in the period when Oghuz Turkish started to become a written language in Anatolia, is a work that shows how to apply Islamic rules to the social life of Turks trying to learn and live Islam, depending on the language-thought-culture relationship. The manuscript has passed Arabic and Persian concepts through the linguistic filter of Turkish. He assimilated the Arabic and Persian concepts that entered our language with a newly learnt religion and tried to use them by simplifying them in his work so that people using Turkish could understand them in the most comfortable way. In addition, the work, which has an important place in terms of the recognition and spread of religious concepts, has also shown how these concepts have developed and settled in the Turkish vocabulary. The words used in other conceptual fields other than religious concepts have revealed the richness of Turkish in terms of vocabulary.